

Маркери національної пам'яті сучасної Росії в соціокультурному дискурсі російських національних бібліотек

Т.Ю. Гранчак*

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ, Україна

*Corresponding author. E-mail: granchakt@ukr.net

Paper received 21.10.15; Accepted for publication 30.10.15.

Анотація. Стаття присвячена обґрунтуванню соціокультурного дискурсу російських національних бібліотек як джерела визначення пріоритетних для сучасної Росії маркерів національної пам'яті, аналізу змістовного наповнення бібліотечної діяльності, продукованих і поширюваних бібліотеками смислів як інструменту визначення вузлових акцентів концепту національної пам'яті, які створюватимуть у подальшому інформаційну основу національної свідомості.

Ключові слова: дискурс, національна пам'ять, національна самосвідомість, ідентичність, національні бібліотеки Росії

Бібліотечна діяльність традиційно орієнтована на суспільні потреби, маркером яких є запити користувачів та державне замовлення, яке з огляду на впливовість варто виокремити серед інших користувацьких запитів.

Відповідно, бібліотечна діяльність (зокрема, систематизація фондів, організація нових колекцій, комплектування новими документами тощо), як і бібліотечно-інформаційна продукція (створювані бібліотечною інформаційні продукти, серед яких – бібліографічні покажчики, монографічні видання, віртуальні й традиційні виставки, бібліотечні заходи тощо), більшою або меншою мірою несуть на собі відбиток того концепту національної свідомості, який є домінуючим у суспільстві, та/або визначений пріоритетним на урядовому рівні, що проявляється у певному соціокультурному дискурсі бібліотеки. Цей дискурс у підсумку визначає ті смисли, які «запам'ятовуватиме» користувач, і ті, які приречені на забуття і «стиратимуться» з національної пам'яті, трансформуючи відповідним чином національну свідомість.

У випадку продуктивного підходу до управління інформаційно-комунікаційними процесами суспільні очікування визначають державне замовлення й інформаційну політику бібліотеки, у випадку маніпулятивного – навпаки, державне замовлення визначатиме політику бібліотеки і впливатиме, у тому числі й через бібліотеку, на формування суспільних потреб і очікувань.

Отже, аналіз змістовного наповнення бібліотечної діяльності, продукованих і поширюваних бібліотекою смислів дасть змогу визначити ті вузлові акценти концепту національної пам'яті, які створюватимуть у подальшому інформаційний каркас, матрицю національної свідомості. Йдеться про те, яку пам'ять зберігатимуть і формуватимуть бібліотеки.

Різним аспектам функціонування інститутів-репрезентантів політики пам'яті – музеїв, архівів, бібліотек присвячені праці І. Матяш, Л. Левченко, Л. Чупрія, О. Салати, Н. Орлової, І. Дерев'яного, І. Ціборовської-Римарович, О. Вербіцької [14]. Утім у цьому контексті малодослідженою залишається діяльність національних бібліотек, які є не лише осередком збереження зафіксованих у документованому вигляді ідейно-ціннісних орієнтирів національної спільноти, а й інституціями здійснення державної політики пам'яті. Серед

проблем, які потребують додаткової наукової уваги – питання соціокультурного дискурсу національних бібліотек. В плані розкриття інтегрованості бібліотеки в різні дискурсивні поля привертають увагу праці Гері та Марі Редфорд (Gary P. and Marie L. Radford) [26], Пола Джегера (Paul T. Jaeger), Урсули Горхем (Ursula Gorham), Джона К. Бертота (John Carlo Bertot) та Ліндсі Сарін (Lindsay C. Sarin) [25], Коліна Елстета (Colleen Alstad) та Ен Карі (Ann Curry) [24], в яких, однак, увага приділяється публічним бібліотекам.

Беручи до уваги стан наукової розробки питання, а також враховуючи сучасну специфіку функціонування інформаційного простору України, інтенсивні інформаційні впливи на нього з боку інфосередовища Російської Федерації, метою дослідження з позицій очікувань і прогнозування обрано аналіз соціокультурного дискурсу національних бібліотек Росії – Російської національної бібліотеки (далі – РНБ), Президентської бібліотеки ім. Б.М. Єльцина та Російської державної бібліотеки (далі – РДБ), які є найавторитетнішими бібліотечними інституціями РФ і як такі визначають та окреслюють основні інформаційні тренди російського бібліотечного інфосередовища.

Джерелами для дослідження стали сайти вказаних бібліотек. Методологічною основою було обрано дискурсивний аналіз – як базовий, – соціальнокомунікаційний, діалектичний, системний, функціональний, описовий та статистичний методи.

Основне завдання, яке вирішувалось у процесі дискурсивного аналізу, – визначення смислового навантаження, комплексу ідей і уявлень, за допомогою якого бібліотека як актор соціокомунікативного процесу бере участь у поясненні та конструюванні інформаційної реальності. При цьому в дискурс, який підлягав аналізу, було включено не тільки ті ідеї, які були представлені відкрито, але й ті ідеї і уявлення, які користувач міг отримати в результаті власної інтерпретації представленого контексту, а також інтенції, притаманні представленим текстам, їх спрямованість на реалізацію певного результату (наприклад, легітимацію певної соціальної проблеми), приховані (латентні) значення, контекст їх творення.

Здійснений аналіз соціокультурного дискурсу бібліотечних заходів та інформаційних продуктів (конференцій, презентацій, круглих столів, виставок, ко-

лекцій) національних бібліотек Росії дав підстави для висновку стосовно просування і підтримки ними в інформаційному просторі дискурсу «великої Росії», змістовне наповнення якого кумулюється з таких смислів як давні історичні корені (ідея тотожності Русі й Росії), оспівування й шанування імперських традицій (розширення кордонів держави, розквіт культури за часів імперії, вшанування Романових та окремих державних та культурних діячів часів їхнього правління, «радянськість» в контексті переваг імперкості), великі перемоги (перемога у Великій Вітчизняній війні, Вітчизняній війні 1812 р.), завоювання і «повернення» Криму як вияв повернення колишньої могутності (КримНаш), позиціонування Росії як колиски «руського світу», який стоїть на захисті православ'я і є оплотом слов'янської єдності.

У концентрованому вигляді такий підхід проявляється в соціокультурному дискурсі Президентської бібліотеки імені Б. М. Єльцина, що природно, з огляду на те, що її метою визначено виховання громадськості в дусі поваги до ідей державності, громадянськості та патріотизму як основи національної самоідентифікації росіян [9, с. 349]. Зокрема підрозділ «Події» розділу «Колекції» Президентської бібліотеки, містить 10 колекцій, серед яких «У витоків російської державності» («У истоков российской государственности»), «Династія Романових. 400-річчя Земського Собору 1613 року» («Династия Романовых. 400-летие Земского Собора 1613 года»), «Вітчизняна війна 1812 року» («Отечественная война 1812 года»), «Експедиції руського флоту до берегів Північної Америки (1863-1864)» («Экспедиция русского флота к берегам Северной Америки (1863-1864)»), «Пам'ять про Велику Перемогу» («Память о Великой Победе»), присвячені висвітленню в руслі офіційного підходу до російської історії аспектів походження Російської держави, піднесення її могутності в період правління династії Романових, героїчних перемог російського народу, розширенню меж освоєних росіянами територій та їхнього впливу, таким чином, на інші народи [21].

Характерним є наповнення підрозділу «Персоналії» в колекціях бібліотеки. Розділ містить 9 колекцій, з яких половина стосується державних діячів, пов'язаних саме з розквітом Російської імперії: імператориці Єлизавети Петрівни, М.М. Сперанського та П.А. Століпінна, а також загалом династії Романових [17].

Підтримуючи і просуваючи дискурс «великої Росії», бібліотека впливає на формування в національній пам'яті маркерів російської величчя, оминаючи – «стираючи» – дискусійні, або й відверто непривабливі епізоди. В такий підхід органічно вписується трактування Шевченка як «вихованця Росії», який в Росії «розкрив талант» і «здобув свободу» [22], уславлення Лермонтова, яке в одному ряду із Сперанським, Століпіним та імператрицею Єлизаветою Петрівною легко може інтерпретуватись саме в контексті розквіту Російської імперії, незважаючи на критику поетом царських порядків і те, що перебування Лермонтова на Кавказі, де він загинув, було обумовлене саме агресивною імперською політикою; вшанування Ломоносова як символу піднесення російської наукової думки без врахування специфіки здобуття освіти і здійснення наукової діяльності для тогочасної Росії.

Показовим у цьому контексті є, також, підхід Президентської бібліотеки імені Б.М. Єльцина до формування колекції «Територія Росії», більшість документів якої відображає територію Росії часів імперії – найбільшу за площею (детальніше див. Гранчак Т. «Формування бібліотеками національного інформаційного простору в контексті реалізації державної інформаційної політики» [10, с. 30–31]). У контексті зібраних в колекції документів показовою є назва представленого циклу науково-популярних фільмів режисера І. Сидельникова (СПб., 2001 – 2003, 2005 рр.) «Руська карта» («Русская карта»), яка вже сама по собі «розмиває» у сприйнятті користувача сучасні кордони Росії, просуваючи ідею «руського світу» й на території держав, в яких мешкають руські діаспори. У самому фільмі події, пов'язані із становленням сучасної Росії (власне, розпадом СРСР) в її сьгоднішніх кордонах інтерпретуються, як катастрофа, подібна до природної, але з більш трагічними наслідками. Характерною з позицій оцінки сучасних реалій є і теза авторів фільму про те, що кордони Росії після розпаду СРСР «відсунулися» на схід і північ, яку можна вважати справедливою лише за умови ототожнення Росії з СРСР [19].

У цьому ж ключі варто розглядати організацію іншою національною бібліотекою Росії – РДБ – виставки із промовистою назвою: «Руська Америка: історія освоєння на руських картах» («Русская Америка: история освоения на русских картах») (19.11.2012 – 17.01.2013), в якій автори так само надали перевагу означенню «руська», а не «російська», незважаючи на те, що представлені на виставці близько 50 карт і атласів висвітлювали історію освоєння північноамериканських берегів саме російськими, а не руськими мореплавцями, вченими, купцями і промисловцями [7].

Обґрунтуванню величчя Російської держави має слугувати ідея її походження з Київської Русі, просуванню якої сприяє виставка РДБ, присвячена, як ідеться на сайті бібліотеки, «1150-річчю виникнення російської державності, «Да відають нащадки православних рідної землі минулу долю...» («Да ведают потомки православных земли родной минувшую судьбу...») (23 октябрю – 16 листопада 2012 года) [3]. Запропонована бібліотекою назва заходу органічно інтегрується і в «православний» дискурс сучасної Росії.

Експоновані документи представляють перших київських князів – Кия, Щека, Хорива, Олега та Ольгу, Володимира та Ярослава Мудрого – і пов'язані з ними події як таких, що заклали основи російської державності. Саме в цьому контексті пропонується розглядати і Хрещення Русі, зведення таких видатних пам'яток давньоруської архітектури як Софійський собор і Десятинна церква, заснування Києво-Печерської Лаври тощо.

Президентська бібліотека Єльцина зі свого боку долучилася до відзначення «1150-річчя російської державності», організувавши у 2012 р. колекцію «Біла витоків російської державності» («У истоков российской государственности») [23]. У колекцію, присвячену цій події, включені матеріали, що відображають як питання утворення та розвитку Давньоруської держави, так і історію самого свята. Показово, що святкування відбувається у відповідності з указом від 21 серпня (2 вересня) 1852 року, підписаним імператором Миколою I,

згідно з яким 862 рік отримав офіційний статус «початкової події російської державності». Найвищий акт вказував «триматися суворо літочислення преподобного Нестора і керуватися ним в точності в усіх навчальних закладах Міністерства народної освіти». Таким чином, фактично, сучасна Росія легітимізує законодавчу традицію імперських часів [16].

Зміст представлених документів, а також структура самої колекції закладають інформаційне підґрунтя для підтримки в національній пам'яті росіян «давньоруського» маркеру і сучасного вибудовування на його основі концепту політичного міфу про «єдність братських народів», ідеї наступності офіційної історичної традиції та сприйняття центральної влади як основи розвитку спільноти.

Продовженням дискурсу «великої Росії» стала організація у 2013 р. РДБ в рамках відзначення 400-річчя дому Романових одинадцяти заходів, присвячених комплексному та багатоаспектному розкриттю через бібліотечні фонди життя і діяльності цієї династії. Кількість виставкових заходів, які так чи інакше стосувались імператорської династії Романових, опосередковано свідчить про актуалізацію на державному рівні імперського дискурсу.

У цьому ж контексті варто розглядати інформування Президентською бібліотекою ім. Б.М. Єльцина 24 квітня 2014 р. про представлення матеріалів, присвячених Олександрю II – російському імператору, відомому як цар-визволитель, який дав свободу кріпосним селянам, під заголовком «Державець “чув лише голос правди...”» («Государь “слышал только один голос правды...”») [8] та організацію РНБ 21 квітня 2015 р. творчої зустрічі з авторами книги «Імператорська кухня, XIX – початок XX ст. Повсякденне життя імператорського двору» («Императорская кухня, XIX – начало XX вв. Повседневная жизнь Российского императорского двора») [12].

Що стосується кримської проблематики, обґрунтування правомірності приєднання Криму до Росії у 2014 році, інтеграції «кримських» смислів в загальноросійський інформаційний простір, то варто нагадати цілу низку заходів Президентської бібліотеки ім. Б.М. Єльцина, реалізованих в цьому напрямі (детальніше див. Гранчак Т. «Формування бібліотеками національного інформаційного простору в контексті реалізації державної інформаційної політики» [10, с. 32-33]).

Інша бібліотека Росії зі статусом національної – Російська національна бібліотека – зі свого боку розпочала публікацію на своєму сайті повнотекстових версій регіональних енциклопедій, які складуть основу електронної енциклопедії російських регіонів «Уся Росія», з викладення на сайт енциклопедичного довідника «Севастополь» [2].

Не залишилась осторонь і Російська державна бібліотека. 1–15 травня 2014 р. тут експонувалась виставка до 70-річчя звільнення Криму від «німецько-фашистських загарбників», яка мала назву «За наш Севастополь, за сонячний Крим!» («За наш Севастополь, за солнечный Крым!») [4]. Зрозуміло, що займенника «наш» за нинішніх обставин невизнання факту приєднання Криму до Росії більшістю країн світу могло б і не бути, утім він є. Згодом, 19 травня – 19 червня 2014 р., бібліотекою було організовано виставку кар-

тографічних видань «Крим: сторінки історії» («Крым: страницы истории»), на якій були представлені, як ідеться в повідомленні на сайті бібліотеки, «карти і атласи Криму від XVIII століття до наших днів» [5]. Утім, з опису виставки випливає, що представлені на ній експонати відображають Крим часів завоювання Росією – за часів імператриці Катерини II, а також радянського періоду до входження півострова до складу України. Український період в історії Криму виставкою не охоплено. У повідомленні підкреслюється: «Крім безлічі старовинних карт і атласів, на виставці широко представлені картографічні видання радянського періоду – адміністративні карти 1920-30-х років, туристські плани і карти, а також сучасні картографічні видання» [5].

При цьому, з огляду на поширювану російською пропагандою тезу стосовно того, що Крим – це «споконвічна російська територія», привертає увагу, що до 2014 р. в національних бібліотеках Росії не проводилось жодного заходу, присвяченого цьому регіону. В РДБ перша виставка, присвячена кримській проблематиці з'являється 1–15 травня 2014 р., у Президентській бібліотеці ім. Б.М. Єльцина «кримська» тематика стартувала у квітні 2014 р. презентацією на порталі бібліотеки альбому фотографій початку XX ст. «Види Криму = Vues de Crimée» («Виды Крыма = Vues de Crimée») [11].

Помітне місце у дискурсі «великої Росії» посідає героїзація історії з акцентуванням визначних перемог – перемоги у Вітчизняній війні 1812 р. та, безумовно, перемоги у Великій Вітчизняній війні (далі – ВВВ), які було актуалізовані відповідно у 2012 та 2015 роках.

РДБ тільки на квітень 2015 р. було заплановано 11 заходів, присвячених ВВВ [18], – більше, ніж за весь час, починаючи з 2008 року. В Російській національній бібліотеці в розділі новини повідомляється про п'ять квітневих заходів до відзначення 70-річчя ВВВ – підготовку цифрової колекції «Ленінград у Великій Вітчизняній війні» («Ленинград в Великой Отечественной войне»), презентацію книги «Діти війни. Народна книга пам'яті» («Дети войны. Народная книга памяти»), відкриття виставки «Безсмертний подвиг Ленінграда» («Бессмертный подвиг Ленинграда»), бібліотніч в РНБ «Військова весна: До 70-річчя Великої перемоги» («Военная Весна: К 70-летию Великой победы»), тематичні «Бражніковські читання – 2015» [15].

Останні були присвячені святкуванню 70-річчя перемоги у Великій Вітчизняній війні. Як ідеться в повідомленні на сайті бібліотеки, «на засіданні було виголошено доповіді, присвячені давньоруській гімнографії, що оспівує мужність і відвагу воїнів, що боролися за Руську землю. Частина доповідей симпозіуму пов'язана зі 1000-річчям кончини рівноапостольного князя Володимира, що став засновником російської християнської державності, і 1000-річчям подвигу його синів – святих страстотерпців Бориса і Гліба. ...Цього дня у відділі рукописів Російської національної бібліотеки відкрилися дві виставки, пов'язані з темою симпозіуму. На одній з них “Святі захисники Вітчизни в давньоруському співочому мистецтві” (“Святые защитники Отечества в древнерусском певческом искусстве”) представлені унікальні рукописні пам'ятники XV-XVIII ст., що включають співи на честь давньоруських воїнів,

зарахованих до лику святих» [1]. Отже, знову спостерігаємо поєднання і взаємопроникнення смислів героїчних перемог, радянського та «руського світу» із християнством у вигляді православ'я. Причому вписування перемоги у ВВВ в контекст «святого захисту» і «страсотерпців» сприяє міфологізації цієї події, з одного боку, і створює підґрунтя для його органічного поєднання з «православним» маркером сучасної російської ідентичності – з іншого.

У такому руслі цілком логічно виглядає тенденція до інтеграції «радянського» і «православного» дискурсів національними бібліотеками Росії. Показовим у зв'язку з цим стало відкриття 8 квітня 2015 р. Президентською бібліотекою виставки «Руська Православна Церква в роки Великої Вітчизняної війни» («Русская Православная Церковь в годы Великой Отечественной войны»). У повідомленні про подію зазначалось: «До світлого дня Пасхи. ... Президентська бібліотека підготувала рідкісну добірку наукових досліджень, які розкривають значення і розвиток Руської Православної Церкви під час Великої Вітчизняної війни. Ця тема сьогодні актуальна і в зв'язку з наближенням святкуванням 70-річчя Великої Перемоги» [20].

Характерною для сучасного соціокультурного дискурсу російських національних бібліотек є інформація на сайті РДБ про виставку «Ні давності, ні забуття. За матеріалами Нюрнберзького процесу» («Ни давности, ни забвения. По материалам Нюрнбергского процесса») (24 квітня – 22 червня 2014 р.) в ув'язанні з сучасними подіями. У повідомлення виставку охарактеризовано як «вельми актуальну», що обґрунтовується наведеним нижче висловлюванням голови комітету Державної Думи федерального зібрання із безпеки та протидії корупції І. Ярової, яка на відкритті виставки ув'язала актуальність виставки з подіями в Україні. Зазначивши, що метою нападу на СРСР було знищення «нашої держави» (тут і далі виділення Т. Г.), якого не відбулось, оскільки «наш народ» був об'єднаний любов'ю до своєї Вітчизни (тут питання – який саме народ і яку саме державу має на увазі пані Ярова?), чиновник підкреслила, що протягом 23 років можна було спостерігати, як в країнах СНД «впроваджувалась ідеологія зради своїх батьків і дідів, переписування історії. І сьогодні ми бачимо на прикладі України, що такі дії – це не лише вистріл в минуле і глумління над мільйонами загиблих, це розстріл майбутнього. Причому сьогодні це вже розстріл не віртуальний, а цілком реальний» [4].

При цьому використання російськими національними бібліотеками дискурсивної одиниці «Велика Вітчизняна війна» потребує спеціального наголосу. Примітно у зв'язку з цим, що ще 2010 р. дискурс, що використовувався РДБ у цьому контексті, суттєво відрізнявся від нинішнього. Наприклад, в інформаційному повідомленні про Міжнародну наукову конференцію «Перемога над фашизмом в 1945 році: її значення для народів СНД і світу» («Победа над фашизмом в 1945 году: ее значение для народов СНГ и мира») від 8.04.2010 р. за авторством Катерини Шибасової термін «Велика Вітчизняна війна» зустрічаємо лише в назві Центрального музею Великої Вітчизняної війни [13]. Доречно процитоване в повідомленні гасло конференції «Ми перемогли разом!» підкреслює спільний характер перемоги над фашизмом і внесок у неї різних народів. Інформація про обговорювані актуальні теми: уроки війни і сучасні загрози миру; внесок народів Радянського Союзу у перемогу над фашизмом; пам'ять про війну і об'єктивне відображення її історії; досвід і цінності союзництва; післявоєнний устрій світу і відданість ідеалам ООН – сприяє поширенню смислів необхідності збереження досягнутого після війни устрою світу, налагодження взаємодії та співробітництва з іншими народами й державами, об'єктивний підхід у відображенні історії.

Нині ж аналіз соціокультурного дискурсу національних бібліотек Росії засвідчив вибудовування їхньої інформаційної політики відповідно до схваленого російською владою концепту «великої Росії» з такими маркерами національної пам'яті, як «Русь – Росія», «Велика Вітчизняна війна», православ'я, слов'янська єдність і «братерство» відносно інших слов'янських народів, героїчне переможне минуле, кордони в межах «руського світу» з необхідним уточненням «КримНаш».

Беручи участь у реалізації сьогоднішньої державної інформаційної політики РФ, Президентська бібліотека ім. Б.М. Єльцина, Російська державна бібліотека, Російська національна бібліотека стають учасниками формування інформаційної основи для вибудовування викривленого концепту національної пам'яті росіян, згідно з яким Крим – це «споконвічні російські землі», Америка – «руська», Т.Г. Шевченко – «вихованець Росії», Росія – переможець Великої Вітчизняної війни і т. п. Такий концепт закладає підґрунтя не стільки для майбутнього розвитку держави і національної єдності, скільки для майбутніх міждержавних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бражниковские чтения – 2015 // Российская национальная библиотека. – 2015. – 23.04. / URL: http://www.nlr.ru/cms_nlr/vid_news_str.php?id=3140. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [2] Выложена электронная копия энциклопедического справочника «Севастополь» / Региональные энциклопедии // Российская национальная библиотека. – 2015. – 18.03. / URL: http://www.nlr.ru/cms_nlr/obik/vid_news.php?id=3110. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 8.04.2015.
- [3] Выставка «Да ведают потомки православных земли родной минувшую судьбу...» // Российская государственная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2012/20127285>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [4] Выставка к 70-летию освобождения Крыма «За наш Севастополь, за солнечный Крым!» // Российская государственная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2014/sevastopol>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [5] Выставка «Крым: страницы истории» // Российская национальная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2014/thecrimeamaps>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [6] Выставка «Ни давности, ни забвения. По материалам Нюрнбергского процесса» // Российская государственная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2014/numberg>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [7] Выставка «Русская Америка: история освоения на русских картах» // Российская государственная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2012/20127331>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 8.04.2015.
- [8] Государь «слышал только один голос правды...» // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL:

- <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=827>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [9] Гранчак Т. Бібліотека і політична комунікація : монографія [Текст] / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2012. – 481 с.
- [10] Гранчак Т. Формування бібліотеками національного інформаційного простору в контексті реалізації державної інформаційної політики / Т. Гранчак // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського / редкол.: О.С. Онищенко (голова), Г.В. Боряк, В.М. Горючий [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоц. б-к України. – К., 2014. – Вип. 39. – 488 с. – Режим доступу: <http://www.nbuviar.gov.ua/images/nauk/prazi/39.pdf>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 8.04.2015.
- [11] «Жемчужины» Крымского полуострова – на портале Президентской библиотеки // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL: <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=825>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [12] Императорская кухня, XIX – начало XX вв. Повседневная жизнь Российской императорского двора – Встреча с авторами книги // Российская национальная библиотека. – 2015. – 21.04. / URL: http://www.nlr.ru/cms_nlr/vid_news_str.php?id=3139. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [13] Международная конференция «Победа над фашизмом в 1945 году: ее значение для народов СНГ и мира» // Российская государственная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/s335/2010/s33559595962/>. – Заглавие с экрана. – Дата перегляду: 26.04.2015.
- [14] Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. – Вип. 4. – К.: ДП «НБЦ «Пріоритети», 2012. – 296 с. / URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ntip/2012_4/index.html. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 8.04.2015.
- [15] Новости, события 28.03.2015 – 26.04.2015 // Российская национальная библиотека. / URL: http://www.nlr.ru/cms_nlr/index_news.php. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [16] О коллекции // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL: http://www.prlib.ru/Lib/Pages/statehood_0.aspx. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [17] Персоны // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL: http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collections_persons.aspx. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [18] Программа мероприятий РГБ (апрель 2015) // Российская государственная библиотека. / URL: <http://www.rsl.ru/ru/s7/programme/2015/april>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [19] Русская карта : [цикл научно-популярных фильмов : в 4 частях] / М-во культуры России и киностудия Леннаучфильм ; авт. сценария: Иван Сидельников, Валентина Гуркаленко ; реж.: Иван Сидельников ; оператор: Александр Якубовский ; продюсер: Татьяна Маслина. – [Санкт-Петербург] : Леннаучфильм, 2001–2005. – Фильм 1 / авт. сценария и реж.: Иван Сидельников. – Электрон. дан. (1 видеофайл : 323 Мбайтов). – 2001. – Продолжительность: 25 мин 56 с. / URL: https://www.youtube.com/watch?v=V_96sEAInX4. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [20] Русская Православная Церковь в годы Великой Отечественной войны // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. – 2015. – 10.04. / URL: <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=1237>. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [21] События // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL: http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collections_events.aspx. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.
- [22] Тарас Шевченко – сын Украины, воспитанник России // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL: <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=769>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра: 8.04.2015.
- [23] У истоков российской государственности // Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. / URL: http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collection_statehood.aspx. – Загл. с экрана. – Дата просмотра: 8.04.2015.
- [24] Alstad, C., Curry, A. Public space, public discourse and public libraries / C. Alstad, A. Curry // *Libres: Library and Information Science Research Electronic Journal*. – 2003. – Vol. 13 – № 1. / URL: http://libres-ejournal.info/wp-content/uploads/2014/06/Vol13_I1_pub_space.pdf. – Title from screen.
- [25] Jaeger, Paul T. Public libraries, public policies, and political processes : serving and transforming communities in times of economic and political constraint / Paul T. Jaeger, Ursula Gorham, John Carlo Bertot, and Lindsay C. Sarin. – Lanham, Maryland : Rowman & Littlefield, 2014. – 180 p. / URL: <https://naiconcapostnqig.wordpress.com/2015/04/16/read-or-download-public-libraries-public-policies-and-political-processes-serving-and-transforming-communities-in-times-of-economic-and-political-constraint-ebook-online/>. – Title from screen.
- [26] Radford, Gary P., Marie, L. Libraries, Librarians, and the Discourse of Fear / Gary P. & Marie L. Radford // *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*. The University of Chicago Press. – 2001. – V. 71. – № 3. – p. 299-329. / URL: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/4309528?uid=3739232&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21106589685593>. – Title from screen.

REFERENCES

- [1] Brazhnikov reading – 2015 (2015). National Library of Russia. Retrieved April, 26, 2015 from http://www.nlr.ru/cms_nlr/vid_news_str.php?id=3140. [in Russian]
- [2] Laid out an electronic copy of the encyclopedic reference book «Sevastopol». (2015). Regional encyclopedia. National Library of Russia. Retrieved April, 8, 2015 from http://www.nlr.ru/cms_nlr/obik/vid_news.php?id=3110. [in Russian]
- [3] The exhibition «Let it be known descendants of the Orthodox native land last destiny ...». (2012.) Russian State Library. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2012/20127285>. [in Russian]
- [4] Exhibition on the 70th anniversary of the liberation of the Crimea «For our Sevastopol for sunny Crimea!». (2014). Russian State Library. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2014/sevastopol>. [in Russian]
- [5] The exhibition «Crimea: the pages of history». (2014). National Library of Russia. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2014/thecrimeamaps>. [in Russian]
- [6] Exhibition «No limitations, no forgetting. According to the materials of the Nuremberg trials». (2014). Russian State Library. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2014/numberg>. [in Russian]
- [7] The exhibition «Russian America: history of development in the Russian maps». (2012). Russian State Library. Retrieved April, 8, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/s381/2012/20127331>. [in Russian]
- [8] Emperor «heard only one voice of truth ...». Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=827>. [in Russian]
- [9] Hrančak, T. (2012). Library and political communication. NAS of Ukraine, Vernadsky National Library of Ukraine. Kyiv. 481 p. [in Ukrainian]

- [10] Hranchak, T. (2014). Libraries in the formation of the national information space in the context of state information policy. Scientific works of Vernadsky National Library of Ukraine / ed-s: O.S. Onyshchenko (chief), H.V. Boriak, V.M. Horovyi [et al] ; NAS of Ukraine, Vernadsky National Library of Ukraine, Ukrainian Library Association. Kyiv. Is. 39. 488 p. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.nbuviap.gov.ua/images/naukprazi/39.pdf>. -0. [in Ukrainian]
- [11] «Pearls» of the Crimean peninsula – the portal of the Presidential Library. Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=825>. [in Russian]
- [12] Imperial kitchen, XIX – early XX centuries. The daily life of the Russian Imperial Court – Meeting with the authors of the book. National Library of Russia. Retrieved April, 26, 2015 from http://www.nlr.ru/cms_nlr/vid_news_str.php?id=3139. [in Russian]
- [13] International conference «The victory over fascism in 1945: its significance for the peoples of the CIS and the world». (2010). Russian State Library. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/s335/2010/s33559595962/> [in Russian]
- [14] National memory: socio-cultural and spiritual dimensions. (2012). National and Historical Memory: Coll. Science papers. Is. 4. Kyiv.: SE "SPC" Priority". 296 p. Retrieved April, 8, 2015 from http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ntip/2012_4/index.html. [in Ukrainian]
- [15] News and Events 03/28/2015 – 04/26/2015. National Library of Russia. Retrieved April, 26, 2015 from http://www.nlr.ru/cms_nlr/index_news.php. [in Russian]
- [16] About the collection. Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 26, 2015 from http://www.prlib.ru/Lib/Pages/statehood_0.aspx. [in Russian]
- [17] Persons. Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 26, 2015 from http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collections_persons.aspx. [in Russian]
- [18] The program of activities of the RSL (April 2015). Russian State Library. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.rsl.ru/ru/s7/programme/2015/april>. [in Russian]
- [19] Russian map: [series of popular science films: in 4 parts]. (2001). The Ministry of Culture of Russia and film studio Lennauchfilm; Screenplay: Ivan Sidelnikov, Valentine Gurkalenko; director: Ivan Sidelnikov; Operator: Alexander Jakubowski; Producer: Tatiana Maslina. Sankt-Peterburg : Lennauchfilm, 2001–2005. Film 1 / Scriptwriter and director: Ivan Sidelnikov. - Electronic data (1 video file: 323 MB). Duration: 25 min 56 s. Retrieved April, 26, 2015 from https://www.youtube.com/watch?v=V_96sEAlnX4. [in Russian]
- [20] Russian Orthodox Church during the Great Patriotic War. (2015). Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 26, 2015 from <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=1237>. [in Russian]
- [21] Events. Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 26, 2015 from http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collections_events.aspx. [in Russian]
- [22] Taras Shevchenko – Ukraine's son, a graduate of Russia. Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 8, 2015 from <http://www.prlib.ru/events/Pages/Item.aspx?itemid=769>. [in Russian]
- [23] At the origin of the Russian statehood. Presidential Library named after Boris Yeltsin. Retrieved April, 8, 2015 from http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collection_statehood.aspx. [in Russian]
- [24] Alstad, C., Curry, A. Public space, public discourse and public libraries / C. Alstad, A. Curry // *Libres: Library and Information Science Research Electronic Journal*. – 2003. – Vol. 13 – № 1. / URL: http://libres-ejournal.info/wp-content/uploads/2014/06/Vol13_I1_pub_space.pdf. – Title from screen. [in English]
- [25] Jaeger, Paul T. Public libraries, public policies, and political processes : serving and transforming communities in times of economic and political constraint / Paul T. Jaeger, Ursula Gorham, John Carlo Bertot, and Lindsay C. Sarin. – Lanham, Maryland : Rowman & Littlefield, 2014. – 180 p. / URL: <https://naiconcapostnqig.wordpress.com/2015/04/16/read-or-download-public-libraries-public-policies-and-political-processes-serving-and-transforming-communities-in-times-of-economic-and-political-constraint-ebook-online/>. – Title from screen. [in English]
- [26] Radford, Gary P., Marie, L. Libraries, Librarians, and the Discourse of Fear / Gary P. & Marie L. Radford // *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*. The University of Chicago Press. – 2001. – V. 71. – № 3. – p. 299-329. / URL: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/4309528?uid=3739232&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21106589685593>. – Title from screen. [in English]

National memory's markers of modern Russia in socio-cultural discourse of Russia's national libraries

T.Y. Hranchak

Abstract. The article is devoted to the justification of social and cultural discourse of the Russia's national libraries as a source for the study of the priority national memory markers of modern Russia, analysis of substantive content of library activities, of meanings, that produced and distributed by libraries, as a tool for determining the nodal accents of concept of National Remembrance, which will continue to create an information base of national consciousness.

Keywords: *discourse, national memory, national identity, identity, national libraries of Russia*